

Zafer Çakır

<https://orcid.org/0009-0005-1231-890X>
Milli Eğitim Bakanlığı, Diyarbakır / TÜRKİYE

İdari Dava Açma Süreleri

Administrative Case File Periods

ÖZET

Hukuk devletinde bütün iş ve işlemler yargı denetimine tabi olup dava hakkı en önemli temel haklardır. Bu hakkın herhangi bir sınırlama içinde olmaması ve kullanılabilir bir sonsuzluğa sahip olması kişilerin faydasına bir durum olsa da idarenin eylemlerinin çok uzun bir süre yargı denetimine tabi tutulması, kamu hizmetini sekteye uğratacağı ve dengeyi bozacaktır. Bu yüzden dünya ülkelerinde idari yargıya sahip olan tüm kurumlarda idarenin eylemlerinde ve işlerinde yargıya başvurulmasından önce belirli bir süre içerisinde dava açılmış olma şartı öngörülen idari yargıda da dava açma süreleri bu araştırma konusunda incelenmektedir. 2577 sayılı idari yargılama usulü kanununda dava açma süreleri özel kanunlarla düzenlenmiştir. Bu kanunda her farklı idari yargı mercilerinde süreler belirlenmiş olup özel kanunlarda belirtilen ve bu kanunların alanına giren kamu hizmetlerinin faaliyetlerine göre tespit edilen dava açma süreleri 1982 anayasamızdan etkilenerek belirlenmiştir.

Bu çalışmada önce birinci bölümünde; “Süre” nedir? Ne değildir? , idari yargıda dava açma süresi, dava açma süresinin gerekçeleri, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda yer alan özel kanunlarda yer alan dava açma süreleri, diğer kanunlarda yer alan genel dava açma süreleri ve genel esasları ile özel durumları yargı kararları incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde; İptal davalarında idareye başvuru yapıldıktan sonra tesis edilen eylemlere karşı dava açma süreleri üzerinde durulmuştur. En son üçüncü bölümde; Bu eylemlere karşı açılan iptal davaları haricindeki davalarda dava açma süreleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dava, İdari Yargı, Dava süreleri

ABSTRACT

In the state of law, all affairs and transactions are subject to judicial review and the right to sue is one of the most important fundamental rights. Although it is for the benefit of individuals that this right is not subject to any limitations and has an infinite usable time, subjecting the actions of the administration to judicial review for a very long period of time will disrupt the public service and upset the balance. For this reason, in all institutions with administrative jurisdiction in the world, the duration of filing a lawsuit in administration ve jurisdiction, where it is required to file a lawsuit within a certain period of time before applying to the judiciary in the actions and affairs of the administration, is examined in this research. In Administrative Procedure Law No. 2577, the deadlines for filing a lawsuit are regulated by special laws. In this law, deadlines are determined for each different administrative jurisdiction, and the deadlines for filing a lawsuit, which are specified in special laws and determined according to the activities of public services falling within the scope of these laws, have been determined by being influenced by our 1982 constitution.

In this study, first in the first part; What is “duration”? What is not?, the period for filing a lawsuit in the administrative judiciary, the reasons for the period for filing a lawsuit, the deadlines for filing a lawsuit in special laws in the Administrative Procedure Law No. 2577, the general deadlines for filing a lawsuit in other laws, and their general principles and special situations have been tried to be explained by examining judicial decisions. In the second part; In annulment cases, the time period for filing a lawsuit against actions taken after an application has been made to the administration is emphasized. Lastly, in the third part; The deadlines for filing a lawsuit in cases other than annulment lawsuits filed against these actions are discussed.

Keywords: Case, Administrative Jurisdiction, Case periods.

1. İDARİ YARGIDA DAVA AÇMA SÜRESİ

1.1. Süre

Süreler, önceden saptanabilen planlanmış ve sınıflandırılmış zaman olarak adlandırılan kavramlardır. Bu süreler hak ve yetkilerin kazanılması veya kaybedilmesi anlamında hukukta büyük öneme sahiptirler (Öncel, vd., 1999). Genele olarak hukukta sürelerin gerçekte işlevi ve yeri özel hukuk dallarında önümüze çıkmaktadır. Özel hukuk açısından bakıldığında süreler ve zaman aşımı kavramı kanunun belirttiği şartlar kaydıyla belirli bir zaman geçmesi ile oluşan bir hak kazanma veya yükümlülüğün kurtulma yoludur. Bu şekilde hak kazanma durumuna iktisabı müruru zaman adı verilmektedir. Kamu hukuku ve idare hukuku alanlarında genel olarak bakıldığında bu şekilde bir zaman aşımı ve süre kavramı istisnalar haricinde bulunmamaktadır. Açılan davaların hızlı bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için kanunla bu iş ve işlemlerde belirli süreler getirmiştir; cevap süresi, temyiz süresi, karar düzeltme süresi, yargılamanın iadesini isteme süresi ve benzeri birçok süre sayılabilir. Hâkimin de taraflara iş ve işlemlerini rahatlıkla yapabilmeleri için süre verme hakkı vardır. Yine süre kavramı yargıda eylemin esasına geçilmeden sonuçlandırılan etkenlerden bir tanesidir. Bu durumda idari yargıda dava açma süreleri geçirilirse başvurular incelenmeksizin sonuçlandırılacaktır (Zabınoğlu,1990).

2. DAVA AÇMA SÜRESİ VE HUKUKSAL DURUMU

2.1. Dava Açma Süresi

Dava niteliği taşıyan başvurular için belirlenmiş zaman sınırlandırmalarına dava açma süresi olarak adlandırılmaktadır. Tüm ülkelerde idari yargı sisteminde idari işlemlerde idarenin hukuka uygunluğunun denetiminde belirli bir dava açma süresi konulmuştur. “İdari dava açma süresi” olarak adlandırılan bu süreler dava açılmadan geçirilirse idari eylemlere kesinleşmiş sonuç alınan yargı kararlarına benzer bir şekilde dokunulmazlık halini alır. Dava açma sürelerinin şart koşulmasının önemli nedenleri vardır. Bunlardan biri, insanlara kendileri ile ilgili verilmiş olan kararların hukuka uygun olup olmadığını bu durumu davaya konu edilip edilmeyeceği hakkını düşünme ve irdeleme fırsatı vermektedir. Bir diğer neden ise; idarenin iş ve işlemlerinde kararlı olmasını sağlamaktır (Gözübüyük, 2003). İdari iş ve işlemlerin yargısal denetimi hukuk devleti ilkesinin önemli özelliği olarak yönetimlerin hukuka bağlı olmasını ve kişilerin özgürlüklerini sağlamakla birlikte süre öngörülmeden yargı denetiminin kişilerin faydasına olacağı düşünülse de toplum açısından ve yönetim açısından olumsuz durumlara yol açabilmektedir. Bu yönetsel eylem ve işlemler devamlı bir yargı denetimi ile karşılaşması kamu hizmetlerinin istikrar dengesini olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Bu durumdan dolayı dava açma süreleri belirli kısıtlamalara ve başvurulara süre getirme şartlarına yani dava açma süresi denilen kavramın önemi ortaya çıkmıştır (Uler, 1990).

2.1.1. Dava Açma Süresinin Hukuksal Niteliği

Danıştay içtihatlarında ve genel öğretilerde dava açma süresi “hak düşürücü süre” olarak kabul görmektedir. Bununla birlikte özel hukuka uygun ve ona özgü bir kavram olarak kabul gördüğü iddia edilmektedir. Bu teze yakın bir iddia ise özel hukuk kavramıyla açıklanamayacak dava açma süresinin idari hukuk kapsamında ele alınması gerektiği düşüncesidir. Davaların belirlenen zaman içerisinde açılmaması dava açma hakkını yok etmektedir. Bu belirtilenler nedeniyle idari davalarda süreler, özel hukuktaki dava açma sürelerine paralel olmaktadır. Fakat bu hak düşürücü sürelerin durması ya da kesilmesi söz konusu değildir. Belirtilen kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi durumunda idari dava açma süreleri zaman aşımı kavramında olduğu gibi sürelerin durması olabilmektedir. Özel hukuk ile genel hukuk arasındaki farklardan dolayı zaman aşımı veya hak düşürücü sürelerin idari dava açma süreleri ile benzer değerlendirmek ve bu iki hukuk dallarının farklarını göz ardı etmek yanlış durumlara sebep olabileceği ve sonuçların da hatalı olacağı görüşü ileri sürülmektedir. Yani özel hukuk dallarında zaman aşımı maddi hukuku alakadar eden bir durum olduğundan adli yargı organı kendisine gelen bir davada zaman aşımı olup olmadığını kendi kendine incelemeyebilir. Bu durumda adli yargının kendiliğinden inceleme yapması için davalı tarafın bu iddiayı belirtmesi gerekmektedir. Diğer taraftan bu zaman aşımı kavramı tartışmaya gerek olmakla birlikte dava başlarken bu durumun ilk başta belirtilmesi ve esasa cevap yazılarında ileri sürülmesi önem arz etmektedir. Buna benzer durumda özel hukuk alanında hak düşürücü olan kanun ve sözleşmelerde yargıç tarafından tespit edilen süre içerisinde kullanılmayan hakkın yok olması durumudur (Yenice, 1983).

Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu ise; “idari istikrar ilkesi” ve bu duruma ait ilkeyi ortaya koyan dava süresinin getirilme nedeni ile uyum sağlamadığı sebebiyle yani idari yargıdaki dava açma süresini hak kaybı süresi olarak ele alarak yerel mahkemenin kararını uygun bulmamıştır. Hak düşürücü süre olarak kabul ederek yerel mahkemenin ısrar kararını yerinde bulmamıştır. Yine son yargı kararları incelendiğinde

idari yargıda bu süreler kesin olarak kabul görmemektedir. Örneğin; kamu personelinin hizmetinde buldukları anda veya emekli olmaları durumunda, maddi ve özlük hakları açısından her ay hukuksal netice oluşturan yani süregelen bir etki yaratan idari eylemlere karşı ilk uygulamalar olduğunda dava açılmamış olması, başvuru tarihi itibarıyla ileride oluşacak sonuçlar olmak üzere yapılan başvurularda dava süresine bakılmadığı kesindir. Bu yönde kararlar bulunduğu görülmektedir. Bu durum hukuka ve dava açma hakkına uygun olan en adaletli durumdur diyebiliriz (Onar, 1966).

3. 2577 SAYILI İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNUNDA GENEL VE ÖZEL DAVA AÇMA SÜRELERİ (İYUK md.7)

3.1. Genel Dava Açma Süresi

Uluslararası antlaşmalarda Danıştay ve idare mahkemelerine açılacak iptal davalarında öngörülen süreler olan 2 aylık süreye benzer 60 gün, vergi mahkemelerinde ise 30 gün olarak uygulanır. Kanunumuz olan 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun'da dava açma süreleri genel olarak belirtilen sürelerdir. Burada belirtilecek husus ay ve gün hesabıdır ki bu da 60 gün 2 ay ve 30 gün 1 ay anlamında değildir. Bu süre olgusu aynı şeyleri ifade etmemektedir. Örneğin 20 Nisan 2020 günü tebliğ edilen bir eyleme karşı 60 günlük dava açma süresi 21 Nisan 2020 günü işlemeye başlar ve 19 Mayıs 2020 günü mesai bitiminde sona erer. Bu durumda 60 günlük sürenin 2 ay olarak hesaplanması halinde dava açma süresi 22 Mayıs 2020 günü mesai bitiminde sona erer. 2577 sayılı İdare Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. Maddesi'nin 1.fıkrası incelendiğinde özel kanunlarında belirtilen süreler saklı tutulduğu görülmektedir. Bu bağlamda bazı kanunlarda bazı işlemlerin özel dava süreleri olduğu görülmektedir. Bu kapsamda açılacak davalarda davanın hangi süreye tabi olduğunu araştırarak genel dava açma süresinden ne kadar süre farklı olduğunu bilmek gerekmektedir (Azrak,1982). Ayrıca dava açma sürelerinde idari mahkemelerle vergi mahkemeleri arasında süre bakımından fark olması çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bazı uyuşmazlıklarda 30 günlük sürenin baz alınması o uyuşmazlığın vergi mahkemesi görev alanında olup olmaması ile ilgili bir sorundur. Bir idari uyuşmazlığın, hangi mahkeme alanına girdiği koşulunda şüpheye düşüldüğünde davanın süre anlamında ret edilmesini engellemek için davaya 30 gün olarak süre düşünülüp açılmasında fayda vardır denilebilir.

3.2. Özel Dava Açma Süreleri

Özel dava açma süreleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun'da belirtilen genel dava açma sürelerinden farklı, özel kanunlarda da idari dava açma süreleri konusunda düzenlemeler bulunmaktadır. Özel dava süresi kavramı 2577 Sayılı Kanun'un 7.maddesi'nin 1.fıkrasında belirtilmekte olup, kanunda uyuşmazlık olduğunda gösterilen dava sürelerini kastetmektedir. Bu sürelerden uygulamada belirtilen ve önümüze çıkan bazı durumları sıralanacak olursa; Vergi Usul Kanunu'nun 41. maddesindeki Özel Dava Açma Süresi; burada belirtilen maddeye göre götürü matrahlar ile ilgili komisyon kararlarına karşı 15 gün içinde dava açılacağından bahsetmektedir. Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 59.maddesindeki Özel Dava Açma Süresi; Maliye Bakanlığıyla birlikte tespit edilen ve resmi gazetede ilan edilen emlak vergisi ile ilgili olarak bina metrekare ve inşaat maliyet tutarlarına karşı Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ile Ticaret Borsaları Birliğince Danıştay'da 15 gün içinde dava açılabilir. Bu davalar ile ilgili 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun da, Danıştay'da normalde açılacak idari davalardan farklı olarak altmış günlük süre içinde değil, bu "15" günlük süre içerisinde açmaları önem arz etmektedir. Vergi Usul Kanunu'nun Ek 7.maddesindeki Özel Dava Açma Süresi; uzlaşma kapsamında dava açacak olan kişiler uzlaşma olmadığı durumlarda bu tutanağı tebliğ aldıktan sonra vergi mahkemesinde 30 gün içinde dava açabilecek ve bu süreye ek olarak bu süre geçmiş olması durumunda ek 15 gün süre daha eklenerek dava açma hakkı verilecektir. Bir diğer durum ise 6183 sayılı kanunun 15.maddesinde, hacizlerle ilgili olarak haklarında haciz tedbiri uygulananlar hakkında haciz nedeni ve miktarlarına bakılarak kendisine haciz emri tebliğ olunanlar böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı iddiasıyla ödeme emri hakkında, 7 gün içerisinde itiraz edebilirler. 2576 Sayılı Kanun'un "Değiştirilen Deyimler" isimli 13.maddesinde, görev alanına giren konularla ilgili olarak vergi mahkemesinin "itiraz komisyonu" kavramı mahkemenin kendisini, "itiraz" isimlendirmesi ise "vergi mahkemesinde dava açılması" olarak belirtildiğinden haklarında tebirden haciz anlamına geleceği gösterildiğinden, bu maddelerde geçen haklarında ihtiyati tahakkuk kararı verilen veya ödeme emri gönderilen şahısların 7 gün süre içerisinde vergi mahkemelerine dava açmaları gerekir. Bu durumun vergi mahkemelerinde açılması düşünülen 30 günlük dava açma süresine özel bir dava açma süresi olarak kabul edildiği görülmektedir (Gözübüyük, 2001).

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 14.maddesindeki Özel Dava Açma Süresi; Özel dava açma süresine, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu' nun 14.maddesinde belirtilen "30" günlük dava açma süresi gösterilebilir. Bu durumda kamulaştırma işlemlerine dava açma süresi 30 gündür. Bahsedilen 14.madde de,

30 günlük dava açma süresi gazete ve diğer ilanlardan sonra başlangıç olarak kabul edilmektedir. Kamulaştırma Kanunu'nun 4650 sayılı kanun ile değiştirilen 14.maddesini karşılayan yeni 10.maddesinde de taşınmazın kamulaştırılmak istenmesi ve bu işleme karşı, idare tarafından adli yargıda açılan davanın kişiye gelişinden sonra 30 gün sürede dava açabilecektir (Güran, 1982).

3.3. Dava Açma Süresinin Başlangıcı

Yönetmelik eylemler yöneldikleri kişilerin belirmesine veya istemesine gerek olmaksızın hukuki durumları vardır. Böylece yönetmelik işlemlerin yürürlüğünden bahsedilir. Yürürlüğe giren idari eylemlere karşı çıkabilecek uyuşmazlık süreleri ve bu sürenin başlangıcının ne olarak baz alınacağı önceden bilinmesi önemlidir. 1925 tarihli Devlet Şurası Kanunu ve tadillerinde iptal ve kaza davaları süresi, “muamele ve kararın alâkalılara usulü dairesince tefhimi veya tebliği veyahut idari vazifelerin ifası vesilesi ile vuku bulan icrai fiiller hakkında icraya ıttıla” bu belirtilen tarihte başlamaktaydı. Bu hükme göre; dava süresinin başlaması için yazılı bir bildirim gerekmemektedir; tefhim yani sözlü bildirim ve yahut icrai fiili öğrenme süresinin başlamasına yeterliydi. 1982 tarihli Anayasanın ise “Yargı Yolu” başlıklı 125.maddesinin 3.fikrasında; dava açmak için yazılı bildirim tarihinden itibaren başvurmak gerekmekte olduğu belirtilmiştir. Aslında bu kural 1961 Anayasası ile gelmiştir. Bu belirtilen kural ile birlikte 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7.maddesinin 2.fikrasında da dava açma süresinin; “idari uyuşmazlıklarda yazılı bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden başlayacağı” gösterilmiştir (Kanlıgöz, 1998).

3.3.1. Yazılı Bildirimde Dava Açma Süresinin Başlangıcı

3.3.1.1 Yazılı bildirim

7201 sayılı Tebligat Kanunu maddelerine göre yazılı bildirim PTT Kurumu aracılığıyla yapılması belirtilmektedir. Fakat gerçekte kişilere tebligatlar imza karşılığı veya adi posta ile yapıldığı bilinmektedir. Bu şekilde yapılan bildirimlerde kabul edilmektedir. Bu şekilde yapılan bildirimler de tebliğ tarihinin tespit edilmesi bazen mümkün olmamakla birlikte duraksamalarda meydana gelmektedir. Bu belirtilen durumda kişinin elinde posta alındısı olmaz ise dava açma süresinin ispatı zorlaşmakta ve davayı süresinde açtığını ispatlamak mümkün olmamaktadır. İlgiliye yazılı olarak bildirilmemesi ile dava açma süresi başlamakta olup bu bildirim yazılı olması gerekmektedir. Diğer taraftan dava açılacak işlemin yazılı bildirim haricinde başka şekillerde öğrenilmesi durumunda yargı yerince bu öğrenilme durumu baz alınarak süreden ret verilmez ve esas incelemeye geçilir. Fakat bu şekilde başvuru her zaman kesin kabul görmemektedir. Bu durumun aksi kararları incelemelerden görebilmekteyiz(Giritli, 2006).

3.3.1.2. Yazılı Bildirimin İşlemin Tüm Unsurlarını Taşınması

Yazılı bildirim, eylemin tüm unsurlarını içinde barındırması gerekmektedir. Bir diğer yandan yazılı bildirim eksiksiz sayılması ve dava açma süresine dayanak olması için işlemin sebeplerinin yazılı bildirimde anlatılması gerekmektedir. İlgili kişiye yazılı bildirimde karar metni gönderilmesi gerekir aksi takdirde karar alındığının tebliği yeterli değildir. İdari işlemlerden nedensiz ve delilsiz bir işlem tesis edilemeyeceğinden yazılı bildirimde kişiye bu durumun belirtilmesi gerekmektedir. Kazım Yenice'ye göre ise; yerine göre işlemin sadece sonuç kısmının bildirilmiş olması dahi yazılı bildirim yerine geçer(Yenice, 2005).

3.3.1.3 Bildirimin Yetkili Makamlarca Yapılması

Dava açmasa süresinin yazılı bildirimde dayanması için bu bildirim ilgili makamlarca olması gerekir. Yetkili makam kural olarak o işlem veya eylemi yapan, kararı alan makamdır (Kanlıgöz, 1964).

3.3.1.4. Bildirimin Tebligat Kanunu Hükümlerine Göre Yapılması

Yazılı bildirim dava açma süresine esas kabul edilmesi için ilgili kişiye usulüne uygun bir şekilde bildirilmesi önem arz etmektedir. Bu durumda usulüne uygun yazılı bildirim 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ve PTT idaresi aracılığı ile olması şarttır (İYUK md. 60). Tebligatın 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 10.maddesine göre kişiye en son adres üzerinden yapılmaktadır. Bu durumda bilinen en son adres kişinin en son tarihte makamlara verdiği adrestir (Candan, 2005).

3.3.1.5. İlan Yoluyla Bildirimde Dava Açma Süresinin Başlaması

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. Maddesinde “adresleri belli olmayanlara” bildirim ilan yolu ile, “özel kanunlardaki hükümlere göre” olacağı belirtilmektedir. Özetle anlatılacak olursa, posta ve memur dışındaki araçlarla veya yayın organıyla duyurulmasına ilan yoluyla bildirim denmektedir. Özel kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça İlan yoluyla bildirim yapılan 15 gün olarak süre işlemektedir. Örneğin, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 14. maddesinde “ kamulaştırmaya konu taşınmaz malın maliki tarafından 10.madde gereğince mahkemece yanılan tebligat gününden, kendilerine tebligat yapılmayanlara tebligat yerine geçmek üzere mahkemece gazete ile yapılan ilan tarihinden itibaren 30 gün

içinde kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal ve maddi hatalara karşı da adli yargıda düzeltim davası açılabilir” maddesi gereğince kamulaştırma işlemlerinde süre 15 gün sonra değil, ilan tarihinden itibaren kabul edilmektedir. Bu durumda ilan tebliğ yoluyla tebliğde bazı şartlar vardır (Karavelioğlu, 2006);

- 1- İlgilinin adresinin bilinmemesi,
- 2- Bu adresin yanlış veya değişmiş olması,
- 3- Farklı nedenlerden dolayı posta ile tebliğ yapılamaması,
- 4- Yurtdışında bulunan kişilere tebliğ imkânsızlığı.

3.3.1.6. İlanı Gereken Düzenleyici İşlemlerde Dava Açma Sürecinin Başlaması

İdari tasarrufları anlatan genel ve objektif şartları bulunduran ve kuralları kendisi değiştirip kaldırabilen işlemlere düzenleyici işlemler yani idari tasarruflardır. Bu işlemler genel ve kişiden bağımsız idari işlemlerdir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7.maddesinin 4.fıkrasında düzenleyici işlemler idari davalarda dava açma süresinin başlangıcını belirtmiştir. Bunlar ilanı gereken işlemlerdir ve bunlara ilişkin davalarda süre ilan tarihinden itibaren başlar. Bu işlemlerin ilan edilmesinden sonra 60 günlük süre geçirilirse düzenleyici işlemin hepsi ya da bazı maddeleri için açılan davalar süre aşımı nedeniyle reddedilir (Gözler, 2004).

3.3.1.7. Zımni Ret İşlemlerinde Dava Açma Süresinin Başlaması

Hukuk düzeninin ve ülkenin gelişmişliğinin önemli unsurlarını temsil eden yönetsel başvurular hukuk dizgesinin düzeyinin en önemli belirleyicileridir. Uygulamada “İdare, kendine yapılan teknil müracaatları neticede takdiri olarak red veya kabul etmek yetkisini haiz bulursa dahi behemehâl tetkik ve tahkik ettikten sonra cevaplandırmak mecburiyetindedir.” Görüşü hâkim olsa dahi İdari Yargılama Usulü Kanunu, insanların eylem ve işlem yapılması için veya yapılan işleme karşı eyleme geçmeleri için idareye başvurularında idarenin cevap zorunluluğu yoktur. Bu yüzden idareler hukuku aşmaları sadece eylem yapmakla değil bazı durumlarda cevap vermemekle gerekli işlemleri yapmamakla da olmaktadır. İdare hukukunda idarenin belirli kurallar dâhilinde cevap vermemesine bir anlam yüklemek yani idarenin bu şekilde zımni bir tavır ortaya koyduğunu kabul etmek veya red ettiğini varsaymak gerekmektedir (Gözler, 2003).

3.3.1.8. Anayasanın 40.maddesi ve İdari İşlemlerde Dava Açma Süresinin Başlaması

Avrupa Birliği uyum yasaları ve doktrinleri ışığında Anayasa'nın 40. maddesine eklenen fıkra ile "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." İfadesi düzenlenmiştir. İdari işlemde başvuru yollarının gösterilmesine ilişkin Anayasamızdaki bu düzenleme 2001 yılında 4709 sayılı kanunun 16. maddesiyle yapılmıştır. Burada belirtilen anayasal ifadenin uygulanması için ayrıca yasal düzenleme gerekmez, bahsedilen ifade düzenleme olmadan direk uygulanabilir öneme sahiptir. Buradaki önem arz eden durum anayasa ile hak arama özgürlüğünü korumak olduğu nettir. Hak arama özgürlüğünün bir parçası olduğu temel hak ve özgürlüklerin korunması da hukuk devletinin olması gereken önemli ilkelerdendir. Yine mevzuata dayanmasa bile idari işlemlerde başvuru yollarının belirtilmesi anlatılması hukuk devletinin gereklerindedir. Bu fıkranın hükmünden hareketle 2001 yılından beri yapılan idari işlemlerde idareler ilgili şahsın idareye başvuracağı yolları ve sürelerini belirtmek zorundadır. Bu hükme uygun davranmayan tesis edilen işlemlere karşı yol gösterilmeyen başvurularda tesis edilen işlem şekil yönünden bu hükme aykırı olacaktır (Özbudun, 1995).

4. 2577 SAYILI İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNUNDA SÜRELERLE İLGİLİ GENEL ESASLAR (İYUK m.8)

4.1. Genel Esasların Uygulama Alanı

Dava açma sürelerinin hesaplanmasında 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 8. maddesinde belirli kurallar gösterilmiştir. Bu düzenlemeler sadece dava açma süresi ile ilgili olmayıp diğer süreleri de içine almaktadır. Bu kanunda var olan dava açma, itiraz, temyiz, karar düzeltme ve yargılamanın yenilenmesi, dosyanın işlemde kaldırılması, davanın açılmamış kabul edilmesi ve savunmalara cevap verilmesi, dilekçe red kararı üzerine dilekçenin yenilenmesi ve yürütmenin durdurulması konularında da süre durumunda bu maddeye bakılmaktadır (Özay, 1998).

4.2. Sürelerin İşlemeye Başlaması

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 8.maddesinin 1.fıkrası sürelerin tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayacağını ifade etmektedir. Bildirim günü bu hesaplamada dâhil

edilmemektedir. Çünkü sürelerin hesabı gün olarak yapıldığı için bu durum oluşmaktadır. Benzer şekilde ilan veya yayını yapılan işlemlerde ilan ve yayın tarihleri sürelerin hesabında dikkate alınmamaktadır (Topuz, 2002).

4.3. Sürelerin, Hafta, Ay ve Yıl Olarak Belirtilmesi

Hafta olarak belirtilen durumlarda süre tebliğin yapıldığı gün ile son haftada rastlayan günün çalışma saati sonunda bitmektedir. Örneğin; Perşembe günü yapılan tebliğlerde, iki haftalık süre, ikinci haftanın Perşembe günü çalışma saati sonunda sona ermektedir. Ay olarak belirtilen durumlarda süre; tebliğin yapıldığı güne son ayda rastlayan günün çalışma saati sonunda bitmektedir. Örneğin; İki aylık süre Mart ayının dördüncü günü yapılan tebligata göre Mayıs ayının dördüncü günü bitmektedir (Sezginer, 1998).

4.4. Sürelerin Son Günün Tatile Rastlanması

Dava sürelerine tatil günleri dahil edilmez. Fakat sürenin son günü tatil gününe denk gelirse dava süresi ilk mesai gününe uzatılır. Burada bahsedilen tatil günü, hafta tatili, milli ve dini bayram günleri ile yılbaşı tatili gibi tatillerdir. Cumhurbaşkanınca verilen bu idari izinler bu tatil günlerinin içinde değildir. Bu tarz durumlar il defa 1970 yılında yayınlanan içtihat birleştirme metninde yasal boşluk giderilmiştir. Buna göre “Danıştay” da karar düzeltilmesi talep etme süresi içinde olmak şartıyla dava açma ve cevap verme sürelerinin son günleri tatillere rastlar ise bu durumda bu günler gelecek mesai günlerinde bitecektir şartı getirilmiştir (Yılmaz, 2007).

4.5. Sürelerin Bitiminin Çalışmaya Ara Vermeye Rastlaması

Bu bahsedilen kanunda yazılı süreler biterken çalışma adli tatile denk gelir ise ara tatilin bitiminden itibaren 7 gün uzatılmış olur. Çalışmaya ara verme zamanı İdare ve vergi mahkemelerinde, İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 61.maddesi’nin 21.07.2004 gün ve 25529 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5219 Sayılı Kanununun 11.maddesinin (A) fıkrasıyla düzenlenmiştir. Yargı yerleri temmuz ayının yirmisinden eylül ayının altısına kadar tatil edilmekteydiler, eğer dava süreleri bu tarihler arasında biterse dava açma süresi 12 7 gün kadar uzamaktaydı. Ancak 2577 Sayılı Kanunun 61. maddesinde yukarıda yer verilen değişikliklerle; çalışmaya ara verme süresi bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde her yıl ağustos ayının birinden eylül ayının beşine kadar olan zaman dilimi olarak belirlenmiştir. Bu durum uygulamada bir takım sıkıntılar meydana getirmiştir (Tekinsoy, 2006).

4.6. Mücbir Sebep Dava Açma Süresine Etkisi

İdarenin isteği dışında gelişen öngörülmesi ve önlenmesi zor olan yâda büyük bir dikkat gerektiren, kamu hizmetinin yürütülmesini zorlaştıran olaylara mücbir sebep denmektedir. Örneğin; yer sarsıntısı, sel, aşırı yağış ya da yıldırım düşmesi, toprak kayması gibi... Bu nedenle “vuku bulmanın ön görülmemesi” ve “sonuçlarına karşı konulamaz, bunlardan kaçınılamaz” olma durumu mücbir sebebin asli unsurunu; “bunların idarenin dışında, idareye yabancı bir şekilde cereyan etmesi” de yan unsurunu oluşturur (Özay, 2002).

5. 2577 SAYILI İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNUNDA DAVA AÇMA SÜRESİ İLE İLGİLİ ÖZEL DURUMLAR

5.1. Görevli Olmayan Yerlere Başvurma (İYUK M.9)

İdari yargı yerlerinin görev alanına girmesine rağmen adli ve askeri yargı mahkemelerinde açılan davaların görev yönünden reddi halinde görev ret kararının kesinleşmesini izleyen günden başlayarak 30 gün içinde görevli idari yargı yerinde iptal davası açılabilir. Özel hukuk davalarına benzerlik gösteren idari davaların bir kısmı bunun yanında adli idari yargı görev ayrımının net ve kesin olmaması, böylece yasalardan ziyade içtihatlarla tespit edilmesi nedeniyle kişilerin bazı hallerde yanılmalarına idari yargı görev alanına giren konularda adli yargı yerinde dava açmalarına sebep olmaktadır (Çırakman, 1976).

5.1.1. Ek Süreden Yararlanma Koşulları

Dava görevsiz bir yargı yerinde açılmalıdır; Dava açılan yer adli veya askeri yargı yeri olmalıdır. İdari yargı düzeni içinde yer alan bir mahkemenin verdiği görevsizlik kararı üzerine, İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 9.maddesinde öngörülen 30 günlük süreden yararlanma olanağı olmadığı gibi, gerek de yoktur (İYUK M.43). İdari dava açma süresi içinde dava açılmalıdır. Bu durumda ek süreden yararlanabilme durumu davanın görevsiz yargı yerinde belirlenen süre içerisinde açılmış olması şarttır. Örneğin idari işlemin tebliğ tarihine göre 60 günlük dava süresi geçtikten sonra adli yargı yerinde açılan dava, görevsizlik kararından sonra idari yargı yerinde 30 günlük ek süre içinde açılmış olsa dahi dava süre aşımı nedeniyle incelenemez (Kuru, 1999).

5.1.2. Ek Sürenin Başlangıç Tarihi

Yeniden idari dava açılabilmesi için görevli ve yetkili idari dava yerinde yasaların tanıdığı 30 günlük ek süre, görevsiz yargı yerinin vermiş olduğu görevsizlik kararının kesinleştiği tarihi izleyen günden başlar. Bu görevsizlik kararına karşı yargıya başvurulması durumunda Yargıtay tarafından kararın onanması üzerine, onama kararını tebliğinden, kararın düzeltilmesi yoluna da gidilmişse (HUMK M:440) bu istemin reddi halinde, ret kararının bildirim tarihinden, itibaren 30 günlük süre işlemeye başlar (Günday, 2004).

5.1.3. İdari Davanın Otuz Günlük Ek Süre İçinde Açılması

Davacı gerekli dava yerinde görevsizlik kararı sonrası 30 gün içinde açması gerekir. Açılacak dava dilekçesinde idari işlemin yazılı tebliğ tarihi haricinde görevsizlik kararı vermiş olan mahkeme ile dava açılış tarihi ayrıca görevsizlik kararının kesinleştiği tarihte belirtilmelidir. Dava dilekçesine ek olarak görevsizlik kararı da koyulmalıdır. Bu konuda Danıştay; “davacılar tarafından Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan davanın görev yönünden reddine ilişkin kararın 21.1.1995 tarihinde davacılar vekiline tebliğinden itibaren 2577 Sayılı Yasanın 9.maddesi uyarınca 30 gün içerisinde görevli ve yetkili idare mahkemesinde dava açılması gerektiğini belirtmiştir (Giritli, 2006).

5.1.4. Ek Süre İşlemeye Başlamadan Dava Açılması

Mahkemelerce verilen görevsizlik kararı kesinleşmeden, yani henüz 30 günlük dava açma süresi işlemeye başlamadan, görevli idari yargı yerinde dava açılması durumunda, erken açılması gerekçe gösterilerek dava reddedilmemelidir. Görevsizlik kararı dava karara bağlanmadan önce kesinleşmesi yeterli görülmesi gerekmektedir. Danıştay bu konuda bir kararında; “İdarece yaptırılan sulama kanallarından sızan suyun taşınmaza zarar vermesi üzerine adli yargıda açılan davanın kesinleşmesi beklenilmeden idari yargıda açılan davanın süreden reddedilmesinde isabet bulunmadığına” değinmiştir (Gözler, 2003).

5.1.5. Otuz Günlük Ek Sürenin Geçirilmesi ve Dava Açma Süresinin Henüz Dolmamış Olması

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 9.maddesini 1.fıkıradaki yalnız 30 günlük süre geçirilmiş olmakla birlikte henüz idari dava süresi dolmamış ise bu süre içinde idari yargı yerinde dava açılabilir. Görevsizlik kararının kesinleşmesi üzerine tarihini izleyen günden itibaren 30 günlük süre geçirilmiş olsa dahi şayet görevli ve yetkili idari dava yerinde davanın açıldığı tarihte idari dava açma süresi bitmemişse dava süresinden sayılır (Atay, 2003).

5.1.6. İdare Davasının İdari Yargı Merciiinde Bizzat ve Yeni Bir Dilekçeyle Açılması

Davacının istemi üzerine veya görevsizlik kararı veren mahkemenin dava dosyasını dava dosyasını idari yargı yerine göndermesi veya davacının idari yargı yerine başvurarak dosyasını getirtmek istemesi, bu işlemler 30 günlük süre içinde dava açma anlamına gelmez. Adliye mahkemeleri görevsizlik kararı verdikten sonra genellikle dava dosyasını idare mahkemesine gönderirler. Kanun bu durumlarda görevli idare mahkemesinden dava açılmasını istemekten söz eder. Davacılar bu durumlarda görevsizlik kararı üzerine mahkemenin dosyayı ilgili yere göndermesini yeterli görmeyip usulüne uygun olarak düzenleyecekleri yeni bir dilekçe ile idari yargı yerinde dava açmaları gerekir. Dilekçeye **idarece yapılan** işlemin tebliğ tarihi, davanın görevsiz mahkemede açıldığı tarih ile görevsizlik kararının tebliğ tarihi belirtilmesi ve durumun kanıtlanması davanın hızlanması anlamında faydalı olacaktır (Demirkol, 2002).

5.2. Dava Dilekçesinin 2577 Sayılı Kanunu’nun 3. ve 5. Maddelerine Aykırı Olduğu Gerekçesiyle Reddi Halindeki Ek Dava Açma Süresi:

Bu duruma düşen davacı ilgili kanun uyarınca usulüne uygun dava açmaması sebebiyle dilekçesi reddedilen kişi, mahkemenin dilekçe red kararının kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde dava açması gerekmektedir. Yani davacı dilekçesini yeniledikten sonra 30 gün içerisinde idari yargı yerine başvurmazsa, “davanın dinlenebilmesi” diğer bir ifade ile yönetsel yargı yerinin harekete geçirilmesi mümkün olmayacaktır (Azrak, 1964).

6. DAVA AÇMA SÜRESİNİ SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

Dava açılmaması üzerine idari dava süresinin geçirilmesi durumunda dava hukuka uygunluk karinesinden ve bu karinenin sağladığı yargısal dokunulmazlıktan faydalanır. Bu kararlar kesin ve kuvvetli işlemler olmadığı için dava açma süresi içerisinde veya sonrasında kamu hizmetleri gereği kazanılmış haklara zarar vermemek koşuluyla kararlar geri alınabilir kaldırılabilir veya değiştirilebilir (Bilgin, 1996).

Bu durumda dava açma süresini geçirmenin önemli sonucu davanın yargı yerlerini harekete geçirebilme imkânının yok olmasıdır. Bu sürelerin kaçırılmasının doğurduğu sonucuna ağır eleştiriler yapılmaktadır. Fakat bu durumun kamu düzeni ile alakalı olması durumunda idari yargı davanın açılıp açılmadığını hiçbir

başvuru olmaksızın incelemekle ve süresi geçenleri reddetmekle yükümlü olduğu gerçeğidir (Coşkun, 2001).

7. İDARENİN ORTADA VAROLAN BİR İŞLEMİ YOKKEN İDAREYE BAŞVURULMASI DURUMUNDA DAVA AÇMA SÜRESİ (İYUK M.10)

İdarenin işlemlerinin hukuka uygun olmasını sağlamak ve idareyi daha iyileştirmek için bazı denetim yolları verilmiştir. İdareler üzerindeki denetim yolları iki temel gruba ayrılmaktadır. Bunlar içsel denetim ve dışsal denetimdir. İçsel denetim idarenin kendi bünyesinde bulunan makamlar aracılığıyla yapılan denetimdir. Dışsal denetim; İdarenin yönetim alanı dışında var olan makamlarla ve özellikle yönetsel yargı yerleri tarafından yürütülen denetimdir. Yönetim tarafından kendiliğinden yapılan veya yönetilenlerin isteği ile gerçekleştirilen denetim içsel denetimin özelliğidir (Çırakman, 1976).

7.1. Yapılan Başvuruya İdarenin Olumsuz Cevap Vermesi

İYUK'un 10. maddesi uyarınca ilgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler. Bu başvurulara ilişkin olarak idari makamların daha önceden 60 gün olan cevap verme süresi 7331 Sayılı Kanun ile 30 güne **düşürülmüştür**. Bu sürenin sonunda başvuru, idari makamın sükûtunu ret olarak kabul ederek bu ret işlemine karşı idari dava açabilir. Bu başvuru üzerine verilen yanıt, kişinin talebi üzerine ret edilmesi yolunda ve kesin ise bu cevapla birlikte uyumsuzluk ortaya çıkacaktır. Bu cevabın kişiye tebliğ tarihini izleyen günden itibaren davanın süresi içerisinde açılması gerekmektedir

7.2. Başvuru Sonucunda İdarenin Hareketsiz Kalması

Kabul gören kurala göre, “yönetimlerin kendilerine yapılan başvuruları incelemek ve yazılı olarak yanıtlamakla ödevli olduklarını ve vatandaş başvurularını incelememek ve yanıtlamamak gibi yetkilerinin olmadığını” iddia eden yazarlar vardır ancak uygulama kısmına geçince bu durum da “zımni ret müessesesi” ortaya çıkmaktadır (Kaya, 2005).

7.3. Yapılan Başvuru İdarenin Verdiği Cevabın Kesin Olmaması:

İdarenin 30 günlük bekleme süresi içinde kesin olmayacak bazı cevaplar verdiği durumlarda idare, başvuru talebini kesin olarak reddetmemekte, ayrıca başvuru talebi ile ilgili kesin olarak işlem tesis edeceği anlamı taşımamaktadır. İdari makamın cevabı süresinde verilmekle birlikte kesin değilse ilgili, bu cevabı istemin reddi sayarak dava açabileceği gibi **4 ay boyunca** kesin cevabı da bekleyebilir.

8. İDARENİN ORTADA BİR İDARİ İŞLEMİ BULUNMAKTA İKEN İDAREYE BAŞVURULMASI DURUMUNDA DAVA AÇMA SÜRESİ (İYUK m.11)

Yapılan idari işlem ve kararlar kural olarak sonsuzluğa kadar etkisi ve geçerliliği vardır. Fakat kişilerin idari eylemlere karşı yargıya başvurmadan önce idareye başvurması ve yapılan işlemin hukuka uygun olarak kendilerinin faydasına düzeltmelerini isteme hakkı vardır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11.maddesi, kişilerin yapılan işlemlere karşı idari yargıda denetim yoluna gitmeden işlem yapılan yerin üst makamına eğer böyle bir imkân yoksa işlemi yapan makama başvuru yaparak yapılan işlemin gözden geçirilmesini ve işlemin kaldırılmasını yâda yeni bir işlem yapılmasını isteme hakları olduğu gibi, bu hakların dava süresini durduracağını bilmek gerekmektedir. Bu bağlamda ilgili kişiler tarafından bir karar veya eyleme idari dava yoluna gitmeden ve dava süresi henüz dolmadan önce gerekli mercie müracaat edilmesi dava süresini durduracaktır (Duran, 1982).

8.1. Başvurunun Dava Açma Süresi İçerisinde Yapılması

Bir idari başvurunun dava süresini durdurması için yapılan başvuru belirtilen süre içerisinde yapılması gerektiği, yani dava açma müddetinin bitmemiş olması şarttır. Bu süre bittikten sonra yapılan başvurulara olumsuz cevap verileceği ve bunun dava açma süresine herhangi bir etkisi olmayacağı kesindir(Çırakman, 1976).

8.2. Başvurunun Yetkili Makama Yapılması

Dava açma süresini durdurabilmek için yönetsel başvuruların bir koşulu da bu başvurunun üst makama veya üst makam yoksa işlemi yapmış olan makama iletilmesi durumudur. Bu durumda yetkili makam işlem yapan makamın en yakın üstü olan makamdır. Yani bir makamın yaptığı işleme karşı yapılan olan başvuru öncelikle bu makamın bir üstü olan ilk makama yapılmalıdır ki hiyerarşik sıra atlamak usulüne uygun değildir (Kapani, 1993).

9. İPTAL DAVASI DIŞINDAKİ DAVALARDA DAVA AÇMA SÜRELERİ

9.1. İdari İşlemlerden Doğan Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İdare yürütmenin bir uzantısı olarak hukuksal yöntem olan işlemler ve fiziksel olgu sayılan eylemler de bulunabilme yeteneğiyle donatılmıştır. İşte İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12.maddesinde, kişilerin haklarını yok sayan bir işlemin yapılması nedeniyle ortaya çıkan zararları için açacakları iptal ve tam yargı davaları vardır. Maddenin başlığı "İptal ve Tam Yargı Davaları" gibi görünse de aslında bu düzenleme kişilerin haklarını yok sayan durumlarda açacakları iptal ve tam yargı davalarını ayrı ayrı mı yoksa birlikte mi açacakları bağlamındaki tercihleri ve bu hakların ne şekilde kullanılacağını da kapsamaktadır.. Tam yargı davalarıyla ilgili bir diğer süre hükmü Kanununun 13.maddesinde konu edilmiştir. Bu madde idari eylemlerden doğan tam yargı davalarını konu edinmektedir. Diğer madde de ise idari işlemlerden doğan tam yargı davalarıyla ilgili dava açma süreleri yer almaktadır (Özay, 2002).

9.2. İdari İşlemler Nedeniyle Doğrudan Açılacak Tam Yargı Davalarında

Bu şekilde yapılacak davalarda idari işlemlerin iptali öncesinde doğrudan bu zararın giderilmesi talep edilebilmektedir. Kişilerin uğradıkları zararlar işlemin gerçekleşmesiyle olacağı gibi yapılan işlemin neticesinde de ortaya çıkabilmektedir. Nitekim bazı idari işlemler, yapıldıkları ya da yürütüldükleri anda hukuki sonuçlar doğurabilmektedirler. Yani bir kere uygulanmakla tükenirler. Buna karşılık bir kısım idari işlemler ise yapıldıktan sonra hukuki etki yaratmakla kalmayıp, bu hukuki etkiyi devam ettirir ya da zaman içinde güncelliklerini korurlar (Eroğlu, 1972).

9.3.İdari İşlemin Tesis Edilip Bildirilmesi Üzerine Açılacak Tam Yargı Davalarında

Önceki başlıkta bahsedildiği gibi tesis edilen bazı iş ve işlemler ilgili kişiye tebliğ edildiğinde uygulanmış sayılmaktadır. İşlemin tebliğ edildiği zamanda ise bu işlemde doğacak zararlar ortaya çıkar. İşte madde metninde yer alan "ilgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası açabilirler" kuralı tebliğ edildiği anda başlar (Yılmaz, 2007).

9.4. İdari İşlemin Uygulanması Üzerine Açılacak Tam Yargı Davalarında

Bazı idari işlemler kişinin haklarını ihlal ettiği gerçeği olsa da tebliğ edildiği zamanda değil, işlemin uygulanmaya başladığı anda ortaya çıkabilir. İşte 12. madde yer alan "ilgililer..... bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler" hükmü işlemlerin icra edilmesi üzerine de bağımsız olarak tam yargı davasına başvurulabileceğini anlatmaktadır (Coşkun, 2001).

10. İDARİ EYLEMLERDEN DOĞAN TAM YARGI DAVALARINDA DAVA AÇMA SÜRELERİ (m.13)

İdare sadece Yasama ve Yargı gibi işlem yapma yetkisi değil aynı zamanda eylem de yapabilir. Diğer bir anlamla ifade edilirse "idari eylem" kavramı kamu hukuku alanında idarelerin fiillerini anlatmaktadır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde; idarelerin doğrudan uyguladığı maddi eylemler nedeniyle açılacak tam yargı davalarında uyulacak olan süreleri belirtmektedir. Bu durumda kişiler idarenin eylemlerine karşı öğrenilen tarihten itibaren 1 ve 5 yıllık süre içinde idareye başvurarak haklarının tekrar düzeltilmesini isteyebileceklerdir. Yani idari eylemlerden doğan tam yargı davalarında, dava süresinin başlayabilmesi için ön karara gerek vardır. Bu bağlamda başvuru öncesi dilekçe ve ekleri eğer başvuru yapılmadan dava açılmışsa idari mercii tecavüzü gerekçesiyle, gerekli yerlere tevdi edilir (Atay, 2003).

11. İDARİ YARGI KARARLARININ YERİNE GETİRİLMEMESİNDEN DOĞAN TAM YARGI DAVALARINDA DAVA AÇMA SÜRELERİ

Hukuk devletinin gereği olan Yargı kararlarına uyulması çağdaş toplumların temelini oluşturmaktadır. Bu yargı kararları anayasal sistemde kişilerin veya kurumların beğenisine bağlı olmayıp subjektif değerlendirmelerden uzak olmak ve herkesçe bu kararlara uyulmak zorundadır. Anayasanın 138'inci maddesinde belirtildiği üzere yargı kararlarına uymak herkes için bir zorunluluk olmakla beraber, idari yargı kararlarına uymak bakımından idarenin yükümlülüğü farklı bir özellik arz etmektedir.

Kanaatimizce; idari yargı kararlarının uygulanmasından doğan ve idare aleyhine açılacak tazminat davalarında, dava açma süresi yönünden 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun da bir düzenleme bulunmadığına ve uygulamada da birlik sağlanmadığına göre, bu davalarda herhangi bir süre sınırlamasına gitmenin yerinde olmadığı kabulü gerekir (Akyıldız, 2001).

12. SONUÇ

Anayasa'nın 2.maddesinde; "Cumhuriyetin temel nitelikleri" arasında gösterilen hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez olmasının bir gereği olan; Yürütme ve idare organlarının eylem ve işlemlerinin, bağımsız yargı organlarıncaya denetlenmesi durumudur. Hukuka bağlılık göstergesi ise devletin kanunlarda var olan kural ve kaidelere uyması ile olur.

Devlete ayna olan üç temel kaynaklar vardır bunlar; yasama, yürütme, yargı. Bireyler ile en fazla ilgili olan durum ise yürütme ve buna bağlı idarelerdir. Devletin hukuk devleti olmasını gösteren temalar burada anlam bulur. Ülkemizde, yürütme organının eylem ve işlemlerinin yargısal denetimi "idari yargı" ile yapılmaktadır. 1982 Anayasası'nın 83. Maddesinde yer alan "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" ifadesi ile idari işlemlerin ve eylemlerin denetiminin hukuksal ortaya konması bu hüküm ile ilgilidir.

Fakat 1982 Anayasası'na göre başlayan sınırlamalardan olan idari eylem ve işlemlere karşı yargı yoluna başvuramazsın engeli, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda 60 günlük genel dava açma süresiyle giderilmiştir. 12Eylül darbe döneminin yönetiminin uyguladığı 90 günlük dava açma süresi, 60 güne indirilmiştir. Bu durum otoriter bir yönetimin göstergesidir. Otoriter yönetim de bunu, idari istikrar ve kamu düzeninin bozulması tehlikesiyle getirildiğini savunsa da bu durumu kabul etmek mümkün değildir.

Pozitif hukukta durum bu olsa da uygulamada son dönemde yaşanan gelişmeler ve yargı mercilerinde dava açma süreleriyle ilgili olarak verilen yeni kararlarda (süre gelen etki, düzenleyici işlemin iptali üzerine 10. madde kapsamında yapılacak başvuru üzerine açılacak davalarda süre aşımı bulunmadığına ilişkin kararlar ve bu fikrin kamu görevlilerinin yolluk davalarına da uygulanması gibi) günümüzde güzel uygulamalar ile 1982 anayasasının getirdiği kısıtlamaları azaltmaya başlamıştır.

1982 Anayasası'nın otoriteden uygulamaları hukuk sistemimizde biraz giderilse de hala idari başvurularda dava açma sürelerinin etkisi devam ettirmektedir. Çözüm olarak yapılması gereken bu sorunların kaynağı olan İdari Usul Kanunu'nun düzenlenmesidir. İdari kararlara karşı yapılacak başvuruların genel çerçevesini ve ayrıntılarını barındıran bir, Usul Kanunu'nun varlığı, idari dava sürelerinde açık ve net kurallar koyacak böylece hak arama özgürlüğü ve hukuk devleti ilkesine önemli katkı sunacaktır.

Bu kanunun yanında dava açma sürelerinin düzenli olarak takip edilmesi ve sürelerin geçirilip geçirilmemesi incelenirken süreyle ilgili kuralların hak arama özgürlüğü ve hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesini engelleyecek şekilde yorumlanmaması da gerekir ki son günlerdeki yargı kararlarının da bu eğilimde olduğuna şüphe yoktur.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, A. (2001). "Memurların Yargılanmasında İdari Süreç" *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, V(1,2)
- Atay, E., & Hasan, O. (2003). *Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara.
- Azrak, A.Ü (1982). *Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları*, İstanbul
- Azrak, A.Ü (1964). *Umumi İdari Usulün Teorik Esasları Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Gelişimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Bilgin, P. (1196). *İdare Hukuku Dersleri. İdare Hukukuna Giriş*, İstanbul.
- Candan, T. (2005). *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Ankara.
- Coşkun, S., Müjgan, K. (2001). *İdari Yargılama Usulü Örnek İçtihatlar Yorumlar*, Ankara.
- Çırakman, E. (1976). *İdari Davalarda Süre, İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgil İncelemeler*. I.Danıştay Yayınları.
- Demirkol, S., Önder T. & Nihat T.(2002). *İdari Dava Daireleri Karar Özetleri*. Ankara.
- Duran, L. (1982). *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul.
- Duran, L. (1964). *İdare Hukuku Meseleleri*, İstanbul.
- Eroğlu, H. (1972). *İdare Hukuku Dersleri. Genel Esaslar. İdari Teşkilat*, Ankara.
- Giritli, J., Pertev, B. ve Tayfun, A. (2006). *İdare Hukuku*, İstanbul.
- Gözler, K. (2003). *İdare Hukuku C:I*, Bursa.
- Gözler, K. (2004). *İdare Hukuku C:II*, Bursa.

- Gözübüyük, Ş., Tan, T. (2003). *İdare Hukuku, C:2, İdari Yargılama Hukuku*, Ankara.
- Gözübüyük, Ş. (1969). *İdari Yargıda Dava Açma Süresi AİD, C:II, Sayı:4*
- Gözübüyük, Ş., Güven D.(2001). *İdari Yargılama Usulü*, Ankara.
- Günday, M.(2004). *İdare Hukuku*, Ankara.
- Güran, S. (1982). “Yönetimde Açıklık, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi” (1-3), 101-112.
- Kanlıgöz, C. (1988). “İdari İşlemlerde Yazılı Bildirim” *AÜHF Dergisi, XL*, 1-4.
- Kapani, M. (1993). *Kamu Hürriyetleri*, Ankara.
- Karavelioğlu, C. (2006). *Açıklamalı ve Son İçtihatlarla İdari Yargılama Usulu Kanunu, C:I*, Ankara.
- Kaya, C. (2005). “Türk Hukukunda İcrai Olmayan İdari İşlemler” *GÜHF Dergisi, IX*, 1-2.
- Kuru, B., Aslan, R., Yılmaz, E. (1999). *Medeni Usul Hukuku*, Ankara.
- Onar, S. (1966). *İdare Hukukunun Umumi Esasları, C:III*, İstanbul.
- Öncel, M., Kumrulu, A., Çağan N.(1999). *Vergi Hukuku*, Ankara.
- Özay, İ. (1998). *Demokratik Yönetim ve Yönetimde Demokrasi, İdari Usul Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu, Bildiriler*, 17-18 Ocak, Ankara
- Özay, İ. (2002). *Günışığında Yönetim*, İstanbul.
- Özbudun, E. (1995). *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara.
- Sezginer, M. (1998). “Usul Kanunlarında İdari İşlemin Dış Görünüşü” *İdari Usul Kanunu Uluslararası Sempozyumu*, Ankara.
- Tekinsoy, M. (2006). “İdari Sözleşmelerde Ölçüt Sorunu” *AÜHF Dergisi, 51(2)*, 181-227.
- Topuz, İ. ve Özkaya, K. (2002). *Açıklamalı İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Ankara.
- Uler, Y. (1990). “Yönetimsel Yargıda Dava Süresi” I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, I.Kitap İdari Yargı, Ankara.
- Yenice, K.,Yüksel E.(1983). *Açıklamalı İçtihatlı İdari Yargılama Usulü*, Ankara.
- Yılmaz, D. (2007). *İdari İşlemlerde Başvuru Yollarının Gösterilmesi*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara.
- Zabunoğlu, Y. (1990), “İdari Yargıda Dava Açma Süresi” I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, I. Kitap, İdari Yargı, Ankara.